

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2025. № 5.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.5.88>

УДК 330.322:338.24(477)

С. О. Кропельницька,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4992-9550>

О. Л. Александрович,

аспірант, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-1342-5852>

МЕХАНІЗМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ СТАЛОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

S. Kropelnytska,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of
the Department of Finance, Vasyl Stefanyk Carpathian National University*

O. Aleksandrovych,

PhD student, Vasyl Stefanyk Carpathian National University

MECHANISMS OF INVESTMENT SUPPORT FOR SUSTAINABLE RECOVERY AND DEVELOPMENT OF THE BUSINESS ENVIRONMENT IN UKRAINE

*У статті досліджено багаторівневі механізми інвестиційної підтримки
сталого відновлення та розвитку бізнес-середовища в Україні після 2022 року.*

Проаналізовано інституційні, фінансові та законодавчі аспекти державної політики, включно з програмами грантової допомоги, податковими пільгами, пільговим кредитуванням, підтримкою індустриальних парків та механізмом “інвестнянь”. Висвітлено активну роль приватного сектору, зокрема венчурного фінансування, стартап-екосистеми, інфраструктурних проєктів та ініціатив великих компаній. Окрему увагу приділено міжнародній підтримці українського бізнесу з боку USAID, ЄБРР, IFC, ЄС, Google for Startups та інших донорів. Представлено регіональні аспекти інвестування та переміщення підприємств у безпечніші області. Доведено, що синергія державних, приватних і міжнародних механізмів формує нову архітектуру інвестиційної політики в умовах війни. Визначено перспективні напрями подальших досліджень щодо оцінки ефективності локалізованих інструментів підтримки підприємництва.

This article provides an in-depth examination of the multi-layered mechanisms of investment support that have emerged in Ukraine in response to the challenges of wartime conditions and the overarching goal of post-war economic recovery. The study identifies how state-level instruments - such as grant programs (“eRobota”), concessional credit initiatives (“5–7–9%”), industrial park incentives, and the “investment nanny” mechanism - are being strategically utilized to stabilize and stimulate entrepreneurial activity. These tools serve not only as financial support, but also as institutional anchors for rebuilding the national business environment under conditions of systemic risk.

Particular emphasis is placed on the growing role of the private sector, including corporate reinvestment, public-private initiatives, and venture capital engagement in funding startups, high-tech sectors, and relocated enterprises. The Ukrainian startup ecosystem, despite being heavily impacted by wartime disruptions, has shown notable resilience and adaptability through access to domestic grants, venture funding, and international accelerator programs. International partners such as the EBRD, IFC, USAID, and the European Commission are shown to play a crucial role in supporting Ukraine’s private sector through blended finance

instruments, co-investment funds, and targeted grant initiatives, including innovative efforts in defense technology development.

Regional investment dynamics are also analyzed, showing increased investor interest in Western and Central Ukraine, while projects in frontline regions have shifted toward state-supported infrastructure rehabilitation. The article concludes that Ukraine is gradually building a hybrid investment architecture grounded in synergy among public, private, and donor mechanisms. It highlights the importance of legislative support, regulatory harmonization with EU frameworks, and digital investment regimes such as Diia.City. Future research should address the comparative impact of support mechanisms, regional disparities in access to capital, and models of public-private coordination for sustainable post-conflict reconstruction.

Ключові слова: *інвестиції, бізнес-середовище, відновлення економіки, грантова підтримка, венчурне фінансування, індустріальні парки, державна політика.*

Keywords: *investment, business environment, economic recovery, grant support, venture capital, industrial parks, public policy.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Повномасштабна війна в Україні суттєво змінила інвестиційний ландшафт країни. З одного боку, маємо масові руйнування та високу невизначеність, з іншого - зростаючу кількість ініціатив з боку держави, міжнародних партнерів та приватного сектору, спрямованих на стимулювання економіки та бізнесу. Вивчення механізмів інвестиційної підтримки у цьому контексті є необхідним для формування стратегії повоєнного відновлення.

Російська агресія 2022 року завдала колосальної шкоди українському бізнес-середовищу, однак водночас стимулювала безпрецедентні зусилля держави, приватного сектору та міжнародних партнерів для підтримки економічної стійкості та післявоєнного відновлення. В умовах воєнного стану

уряд України запровадив низку програм грантової, податкової та кредитної підтримки бізнесу, що мають на меті зберегти діючі підприємства і стимулювати появу нових [1]. Приватні інвестори – як українські, так і іноземні – почали мобілізувати капітал для інвестицій в критично важливі сектори економіки навіть попри високі ризики. Міжнародні організації та донори розгорнули програми грантів і фондів для українських підприємців, а також механізми venture-фінансування задля розвитку стартап-екосистеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційного забезпечення післявоєнного відновлення економіки та розвитку бізнес-середовища в Україні досліджувалися у працях таких українських науковців, як А. Гриценко, Я. Лютий, В. Геєць, І. Луніна, Л. Шаульська, О. Амосов [2; 3; 4; 5; 6]. У їхніх працях розкриваються інституційні та фінансові основи інвестиційної політики, роль держави у стимулюванні економічної активності та залученні капіталу, а також визначаються проблеми інституційного середовища та інвестиційного клімату в Україні.

Зокрема, Я. Лютий [4] у своїх публікаціях акцентує на податковому стимулюванні інвестиційної активності, а В. Геєць [3] аналізує роль державного управління в модернізації економіки через інвестиційні програми. О. Амосов [5] досліджує інвестиційний потенціал окремих регіонів України в контексті структурної трансформації. У працях Л. Шаульської [6] розглядаються механізми державної підтримки інвестицій в умовах перехідної економіки.

З-поміж практично орієнтованих українських аналітичних центрів вагомий внесок у дослідження інвестиційної підтримки МСП зробили Центр економічної стратегії, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, CASE Україна [7]. Їх аналітичні доповіді містять дані про обсяги міжнародної допомоги, бар'єри для інвестування та ефективність державних програм (наприклад, “єРобота”, “5-7-9%”, портфельні гарантії тощо).

На міжнародному рівні ключову роль у дослідженні інвестиційного клімату України відіграють звіти таких інституцій, як Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Міжнародна фінансова корпорація (IFC), Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) [8; 9]. У

публікаціях Світового банку (2023, 2024) наголошується на необхідності реформ для зниження ризиків і підвищення довіри інвесторів. Звіт ЄБРР Transition Report (2023) містить оцінку адаптації українського приватного сектору до умов війни та визначає пріоритетні сфери інвестицій: енергетика, логістика, агроіндустрія [10].

Інтерес представляють аналітичні матеріали західних дослідницьких центрів. Зокрема, у звітах Центру стратегічних та міжнародних досліджень (CSIS, США) Bandura & McKee (2023, 2024) аналізують інструменти економічної стійкості в Україні та роль міжнародних фондів [11]. У доповідях Chatham House і Atlantic Council досліджується потенціал механізмів страхування ризиків для іноземних інвесторів в Україні.

Окрему увагу у зарубіжній літературі приділено венчурному фінансуванню в умовах криз. Наприклад, у роботах М. Lerner (Harvard Business School), J. Stiglitz (Columbia University) та Т. Beck (European University Institute) аналізуються умови ефективного державного втручання у перехідних економіках, зокрема шляхом комбінування субсидій, гарантій і прозорих механізмів підтримки інновацій [12; 13; 14; 15].

Таким чином, наявні дослідження дозволяють сформулювати уявлення про загальні підходи до підтримки інвестицій в кризових умовах, однак більшість із них акцентують увагу переважно на макроекономічному рівні - фінансовій політиці, зовнішньому фінансуванні, кредитних гарантіях. Натомість мікроекономічні аспекти - вплив конкретних інструментів на малий бізнес, регіональні диспропорції в доступі до фінансування, ефективність грантових і венчурних програм - залишаються недостатньо вивченими. Це створює потребу у подальших дослідженнях із фокусом на оцінку інструментів підтримки бізнес-середовища як ключового елементу економічної стійкості в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є систематизація та аналіз діючих механізмів інвестиційної підтримки бізнесу в Україні в умовах війни та підготовки до повоєнного відновлення. У фокусі даного дослідження – три напрями підтримки: державні

механізми, приватні ініціативи (включно з венчурним капіталом), узагальнена міжнародна допомога.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державні інструменти посідають вагоме місце серед механізмів підтримки бізнесу в Україні. Йдеться про пряме фінансування (гранти, пільгове кредитування), а також непрямі стимули (податкові пільги, гарантії тощо). Нижче узагальнено ключові діючі програми та їх результати станом на початок 2025 року (Табл. 1).

Таблиця 1. Державні механізми підтримки інвестиційної діяльності

Інструмент (програма)	Обсяг підтримки / Результати
Грантові програми “єРобота” (зокрема “Власна справа”)	€6 млрд загальної суми грантів; 25 тис. отримувачів з 2022 р.; створено десятки тисяч робочих місць; грантоотримувачі сплатили > €7 млрд податків [16].
Пільгові кредити 5–7–9%	€393,8 млрд виданих кредитів (сукупно 113 тис. позик з лютого 2020 р. до квітня 2025 р.) [16]; ставка 5–7–9% річних компенсується державою. Протягом 2024 р. видано ~8,6 тис. пільгових кредитів на €27,8 млрд [16; 17].
Програма “інвестиційні няні” (значні інвестиції)	Державна підтримка великих проєктів > €12 млн: надаються податкові та митні пільги, інфраструктурна підтримка, закріплюється персональний менеджер від уряду. У 2024 р. поріг інвестицій знижено до €12 млн, в бюджеті передбачено €3 млрд на реалізацію цієї програми (державна підтримка до 30% від обсягу інвестицій) [18].
Індустріальні парки	Створено спеціальний правовий режим для резидентів індустріальних парків: податкові канікули до 10 років, звільнення від ПДВ та мита на імпорт обладнання. Станом на 2023 р. зареєстровано понад 50 індустріальних парків в різних регіонах; триває підготовка інфраструктури для залучення інвесторів [19; 20].

Джерело: Систематизовано на основі [16; 17; 18; 19; 20].

Одним із головних інструментів держави у воєнний час стала програма грантів “єРобота”, запущена в липні 2022 року. В її межах уряд надає безповоротні гранти як початківцям, так і діючим підприємцям – на старт або розширення бізнесу, реалізацію інвестиційних проєктів у пріоритетних секторах (переробна промисловість, садівництво, тепличне господарство тощо). За умовами програми, отримувач гранту зобов’язаний створити нові робочі місця (від 1–2 для невеликих грантів до десятків для великих проєктів) і протягом кількох років сплатити податків на суму, співставну з обсягом гранту. Станом на початок 2025 року через програми “єРобота” державою проінвестовано близько €6 млрд у розвиток малого і середнього бізнесу,

підтримано ~25 000 українців, що заснували чи розширили власну справу [16]. Лише у 2024 році гранти отримали 12 тис. осіб за програмою “Власна справа” (мікрогранти). Загалом учасники програми створили десятки тисяч нових робочих місць та вже сплатили до бюджету понад ₪7 млрд податків і зборів, що навіть перевищує суму виданих грантів. Це свідчить про високу віддачу грантової підтримки: програма фактично самоокуповується через зростання податкових надходжень. Гранти надаються за кількома напрямками: мікрогранти до ₪250 тис. на відкриття малого бізнесу; гранти до ₪8 млн на створення або розвиток переробних підприємств; гранти на розвиток садівництва, тепличного господарства; окремі грантові програми для ветеранів та їх родин. Найбільший попит мають саме мікрогранти для відкриття власної справи (станом на початок 2025 р. видано 9634 таких грантів на суму ₪2,3 млрд). Значна частина грантів спрямована на проєкти у відносно безпечних регіонах заходу та центру України, хоча державою заохочується і розвиток бізнесу в деокупованих регіонах (надаються додаткові переваги ветеранам, внутрішньо переміщеним особам тощо). Для консультування підприємців щодо можливостей отримати грант створено мережу з 80 офісів “Зроблено в Україні” по всіх областях – це забезпечує регіональну доступність державних програм підтримки.

Програма пільгового кредитування “Доступні кредити 5–7–9%” діє з лютого 2020 року і в умовах війни стала критично важливою для підтримки ліквідності малого та середнього бізнесу. Суть програми – здешевлення кредитів для підприємців шляхом компенсації державою частини відсоткової ставки, щоб ефективна ставка для позичальника становила 5%, 7% або 9% річних (залежно від розміру бізнесу та цілей кредиту). За час існування програми (2020–2023) український бізнес залучив понад 113 тис. пільгових кредитів на загальну суму майже ₪394 млрд. [17]. Лише за перші місяці 2025 року (станом на кінець квітня) видано 8581 кредит на ₪27,8 млрд, що свідчить про підвищений попит на доступне фінансування навіть у складних умовах. Під час війни уряд розширив програму 5–7–9%, зокрема запровадив державні портфельні гарантії (гарантування частини ризиків за портфелем кредитів

банків для МСП) – це стимулювало банки активніше кредитувати бізнес під держгарантії. Кредитні кошти за програмою найчастіше спрямовувалися на підтримку обігового капіталу, інвестиції в обладнання, релокацію підприємств із зон бойових дій та інші потреби виживання і розвитку бізнесу. За регіональною ознакою, найбільші обсяги пільгових кредитів отримали підприємці відносно великих економічно активних регіонів (м. Київ, Київська обл., Дніпропетровська обл., Львівська обл. тощо), натомість у прифронтових областях обсяги кредитування мінімальні через високі ризики.

“Інвестиційні няні” – це умовна назва механізму державної підтримки великих інвестиційних проєктів відповідно до закону “Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями” (№1116-IX, діє з 2021 р.). Ця програма націлена на залучення стратегічних інвесторів у масштабні проєкти шляхом надання їм індивідуальної державної підтримки. Підтримка може включати: податкові пільги (звільнення від податку на прибуток до 5 років, звільнення від сплати ПДВ та мита при ввезенні нового обладнання), державне забезпечення підведення інфраструктури (дороги, електро- та газопостачання тощо) до місця реалізації проєкту, закріплення за інвестором персонального менеджера (“няні”) від держави, який супроводжує проєкт. Умовою є мінімальний розмір інвестицій та створення робочих місць. Первісно поріг “значних інвестицій” було встановлено на рівні €20 млн, але у 2024 році його знижено до €12 млн для розширення кола потенційних учасників [18]. Кабінет Міністрів у квітні 2024 р. затвердив порядок використання коштів за цією програмою та передбачив €3 млрд у держбюджеті-2024 на її реалізацію. Максимальний обсяг державної підтримки визначено у межах 30% від загального обсягу інвестиційного проєкту. Пріоритетними галузями для “інвестнянь” визначено переробну промисловість, добування корисних копалин із подальшою переробкою, транспорт і логістику, освіту, науку, охорону здоров’я, утилізацію відходів, туризм, спортивну інфраструктуру, мистецтво і культуру, електронні комунікації. У 2025 р. кілька великих проєктів подали заявки на отримання такої підтримки (зокрема в галузі деревообробки та

логістики), проте повномасштабна реалізація цього механізму очікується вже у період після війни, коли зменшаться військові ризики для інвесторів.

Для стимулювання інвестицій на місцевому рівні та розвитку промисловості держава вдосконалила законодавство про індустріальні парки. У 2021–2022 рр. внесено зміни до Закону “Про індустріальні парки”, які запровадили низку фіскальних стимулів для учасників (резидентів) зареєстрованих індустріальних парків. Зокрема, передбачено звільнення на 10 років від податку на прибуток для компаній-резидентів парку (за умови реінвестування цих коштів у розвиток діяльності), звільнення від імпортного мита та ПДВ при ввезенні нового обладнання для свого виробництва в межах парку. Такі пільги значно знижують стартові витрати для інвесторів, стимулюючи створення нових виробництв. Станом на початок 2025 року в Україні зареєстровано понад близько 100 індустріальних парків у різних областях (лідери – Львівська, Київська, Закарпатська області тощо). Найбільш активно інфраструктура парків розвивається у західних та центральних регіонах, які відносно убезпечені від бойових дій і куди перемістилися багато підприємств. Наприклад, у Львівській області створено кілька нових індустріальних парків, один з них – “Спарроу Парк ЛЬВІВ” – вже залучив у 2023 році першого інвестора, що будує завод електротехнічного обладнання, скориставшись податковими стимулами [21; 22]. Водночас на сході та півдні країни (наприклад, Харківщина, Херсонщина) плани зі створення індустріальних парків тимчасово призупинені через воєнні дії; їх реалізація можлива після деокупації та відновлення базової інфраструктури.

Окрім наведених основних механізмів, держава здійснює й інші заходи для підтримки інвестиційної активності. Серед них – програми часткової компенсації процентів за експортними кредитами, діяльність Експортно-кредитного агентства (ЕКА) із страхування воєнних ризиків для експортерів, сприяння релокації підприємств із небезпечних регіонів (урядовий штаб з релокації бізнесу допоміг перевезти сотні фірм на захід України у 2022 р.). Важливу роль відіграє державна установа UkraineInvest – офіс із залучення та підтримки інвестицій, який консультує іноземних інвесторів, допомагає їм у

взаємодії з державними органами. За даними UkraineInvest, попри війну, в Україні тривають нові інвестиційні проєкти: у 2023 році Офіс супроводжував понад 20 значних проєктів у промисловості, агросекторі, логістиці на загальну суму понад \$2 млрд (переважно це реконструкція та розширення вже присутніх інвесторів). Географічно інвестори наразі фокусуються на відносно безпечних регіонах – м. Київ, західні області, частково центральна Україна; у прифронтових регіонах інвестиції здебільшого призупинені і зосереджені на відновленні критичної інфраструктури за державною підтримкою [23; 24].

Поряд із державою, ключову роль у підтримці бізнес-середовища відіграють приватний капітал та підприємницькі ініціативи. Попри воєнні ризики, український приватний сектор демонструє гнучкість і інноваційність у мобілізації фінансів для розвитку перспективних напрямків. Можна виокремити два рівні: 1) великі приватні компанії та інвестиційні фонди, що вкладають кошти у розширення бізнесу або підтримку менших фірм; 2) венчурний капітал і стартап-екосистема, де фінансування надається інноваційним проєктам.

На рівні великих бізнес-ініціатив варто зазначити, що багато українських компаній самостійно інвестують у стійкість та розвиток: відновлюють зруйновані виробництва, переналагоджують логістичні ланцюги, запускають нові напрямки бізнесу (наприклад, агрохолдинги інвестують у глибшу переробку продукції, IT-компанії – у нові R&D центри на заході України). Значні приватні кошти спрямовуються також на підтримку співпраці з меншими підприємствами – так, мережі супермаркетів кредитують постачальників, IT-кластери створюють фонди допомоги стартапам тощо. Примітний кейс – український промислово-інвестиційний холдинг HD Group, який у 2023 р. оголосив про план інвестувати \$100 млн у будівництво мережі логістичних хабів (складських комплексів) у західних регіонах для підтримки експорту; перший такий хаб відкрито в Львові наприкінці 2024 р. [25]. Цей приклад демонструє, як великий бізнес відповідає на нові потреби ринку, інвестуючи власні кошти у стратегічну інфраструктуру.

Особливо важливою в умовах війни стала активність венчурних інвесторів та фондів. Українська стартап-екосистема зазнала шоку в 2022 р., але значною мірою вистояла і адаптувалася. Найбільш життєздатні стартапи продовжили роботу, багато з них перемістили команди за кордон або в безпечніші регіони України, але не втратили зв'язок з українським ринком. У 2023–2024 рр. венчурне фінансування почало відновлюватися: укладаються нові угоди, створюються інвестиційні фонди, з'являються програми підтримки інновацій.

Провідні гравці, як-от Horizon Capital та Chernovetskyi Investment Group (CIG), продовжують інвестувати у високотехнологічні та швидкозростаючі компанії попри воєнні ризики. Зокрема, Horizon Capital у 2023 р. залучив західних партнерів до свого нового фонду Horizon Capital Growth Fund IV обсягом \$250 млн, призначеного виключно для українських малого і середнього бізнесу, передусім у IT та експортноорієнтованих секторах [26]. Інший приклад – фонд SMRK VC (співзасновник – Дмитро Борисов та ін.), який у 2023 р. здійснив декілька угод з українськими стартапами на ранніх стадіях (наприклад, інвестував \$1 млн у стартап із кібербезпеки) [27]. За даними Української асоціації венчурного капіталу (UVCA), впродовж 2022–2023 років в Україні продовжували працювати ~25 активних венчурних інвесторів, які загалом здійснили десятки угод, хоча сукупний обсяг венчурних інвестицій у 2022 р. знизився на ~50% порівняно з рекордним докризовим 2021 роком [28]. У 2023-му спостерігалось поступове відновлення: оцінки свідчать, що українські стартапи залучили близько \$0,5–0,7 млрд венчурного капіталу (прямі інвестиції + гранти) за рік. Це значно менше, ніж \$0,8–1 млрд у 2021-му, але показує тренд відновлення інтересу інвесторів навіть у воєнний час.

У відповідь на виклики війни з'явилися інноваційні майданчики та програми. Зокрема, навесні 2023 року запущено платформу BRAVE1 – це спільна ініціатива уряду (Мінцифри, Міноборони) та приватних фондів для підтримки стартапів у сфері оборонних технологій. Платформа BRAVE1 об'єднує фінансування від держави і венчурних інвесторів для розвитку dual-use технологій: безпілотників, робототехніки, кібербезпеки, військового ПЗ

тощо. Протягом першого року роботи BRAVE1 профінансувала десятки проєктів на загальну суму понад €100 млн (через конкурси грантів від Мінцифри та інвестиції приватних донорів). Це фактично створює новий сегмент DefenseTech індустрії, який має стратегічне значення і для перемоги у війні, і для майбутнього експорту високотехнологічної продукції. Український державний Фонд стартапів (USF) також продовжує надавати гранти технологічним стартапам – попри війну, у 2023 р. було проведено 31-й та 32-й Pitch Day, за результатами яких понад 15 стартапів отримали гранти (\$25–50 тис. кожен) на розвиток. Від старту діяльності USF (2019 р.) уже профінансовано близько 250 стартапів на суму понад \$7 млн. [29; 30; 31].

Іноземні інвестори поступово повертаються до українського ринку стартапів. У 2023 р. низка українських компаній змогла залучити раунди фінансування за участі глобальних фондів. Наприклад, стартап Reface (розробник AI-додатків) отримав \$10 млн від американських фондів, Esper Bionics (киберпротези) залучив €5 млн від європейських інвесторів [32; 33]. Багато таких угод відбуваються через релокацію стартапів за кордон – компанія юридично переміщується в США чи ЄС, отримує там кошти, але R&D частково лишається в Україні. Тим не менш, притік венчурних коштів зрештою підтримує українську економіку, оскільки фінансує робочі місця для IT-інженерів, розвиток інноваційних продуктів тощо. Показовим сигналом стала поява у 2023–2024 рр. цільових міжнародних фондів під Україну: наприклад, фонд FFU (Fund of Funds Ukraine), створений з ініціативи ЄБРР та ЄІБ, має акумулювати до €100 млн для вкладень у декілька VC-фондів, фокусованих на Україні [34]. Це допоможе збільшити доступ українських стартапів до капіталу.

Війна істотно вплинула на географію приватної інвестиційної активності. Традиційно найбільше приватних інвестицій (як прямих, так і венчурних) залучав Київ та Київська область – столичний регіон був домінуючим центром бізнес-активності. Наразі роль Києва лишається значною, але помітно зросла частка західних областей. Місто Львів перетворилося на потужний хаб для IT-бізнесу та стартапів: туди переїхали десятки компаній зі сходу, утворився кластер DefenseTech (частина стартапів BRAVE1 базуються у Львові). Також

Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька області прийняли багато переміщених підприємств, що пожвавило локальні інвестиції – наприклад, на Закарпатті у 2023 р. було відкрито близько 10 нових виробництв (деревообробка, текстиль, меблі) релокованими фірмами з Донбасу та Харківщини, за сприяння місцевої влади. Натомість прифронтові регіони (Харківська, Донецька, Запорізька, Херсонська обл.) втратили значну частку приватних інвестицій через руйнування та евакуацію бізнесу. Там інвестиційна активність обмежена мінімальними відновлювальними проєктами, часто профінансованими державою чи донорськими коштами. Водночас окремі бізнеси продовжують працювати навіть близько фронту – прикладом є декілька аграрних підприємств у Дніпропетровській та Запорізькій областях, які у 2023 р. інвестували у зберігання зерна та переробку, сподіваючись на післявоєнне відновлення експорту.

Міжнародні партнери відіграють критичну роль у підтримці української економіки під час війни – це стосується не лише макрофінансової та гуманітарної допомоги, але й безпосередньо підтримки приватного сектору та інвестиційного середовища. Після 2022 року з'явилося багато цільових програм від урядів країн-партнерів, міжнародних фінансових організацій та донорських фондів, спрямованих на допомогу українському бізнесу. Можна виділити такі основні форми міжнародної підтримки: гранти і безповоротна допомога для МСП, інвестиції та кредити від міжнародних фінансових інституцій (ЄБРР, МФК тощо), технічна допомога та консультації, а також нові механізми страхування воєнних ризиків для інвесторів (зусилля MIGA, DFC та ін., які ще розвиваються). Нижче у Таблиці 2 наведено приклади ключових програм міжнародної підтримки бізнесу України з конкретними показниками.

Як видно, міжнародна підтримка охоплює різні за масштабом та форматом ініціативи – від невеликих грантів на рівні окремих підприємств до багатомільярдних вливань від МФО. Детальніше деякі напрямки з них розглянемо у наступних дослідженнях.

**Таблиця 2. Вибрані програми міжнародної підтримки українського бізнесу
(станом на 2023–2024 рр.)**

Програма / Донор	Форма підтримки	Обсяг підтримки
USAID Competitive Economy Program (CEP) (США)	Гранти для малого та середнього бізнесу на відновлення та розвиток під час війни	Типовий розмір гранту – від \$600 тис. до \$1,2 млн (≈\$20–40 тис.). За 2022–2023 рр. надано десятки грантів українським МСП (сукупно понад \$600 тис.).
ЄС “Business Bridge” (EU4Business)	Мікрогранти для постраждалих МСП	€2 500 на підприємство; охоплено 1 500 МСП, загальний бюджет програми – €3,75 млн. Гранти спрямовано переважно фірмам, релокованим із прифронтових областей на захід України, для відновлення діяльності.
Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР)	Прямі інвестиції, позики та часткові гарантії для українських компаній (приватних і держсектору)	€2,4 млрд інвестицій у 2024 р. – рекордна сума вкладень ЄБРР в економіку України. З них значна частина – підтримка реального сектору (агробізнес, енергетика, транспорт), у т.ч. кредити для підприємств критичної інфраструктури та участь в капіталі компаній.
Міжнародна фінансова корпорація (IFC)	Кредити, часткове фінансування проєктів приватного сектору	Бюджет до \$2 млрд на 2022–2023 рр. для кризової підтримки українського бізнесу (в основному агро та торговельне фінансування). Наприклад, у 2023 р. IFC надала \$30 млн кредиту для агрохолдингу “Нібулон” на посівну кампанію.
Google for Startups Ukraine Support Fund (США)	Гранти для технологічних стартапів	\$5 млн загального фонду; профінансовано 50 стартапів (виплати по \$100 тис. кожному). Програма започаткована у 2022 р. для підтримки українських стартапів, що постраждали від війни, без втрати частки (equity-free).

Джерело: Систематизовано на основі [8; 35; 9; 36].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Проведене дослідження підтверджує: в Україні формується нова архітектура інвестиційної підтримки бізнес-середовища, адаптована до умов війни та спрямована на майбутнє відновлення. Вона складається з кількох рівнів:

Державні механізми – дієві завдяки інституційному розширенню програм (“єРобота”, 5–7–9%, інвестянні, індустриальні парки), які забезпечують не лише

фінансову, а й консультаційну підтримку підприємцям, особливо в безпечніших регіонах.

Приватна ініціатива – проявляється через участь великих компаній у логістичних, виробничих та інноваційних проєктах, а також у розвитку стартап-екосистеми та підтримці переміщеного бізнесу.

Міжнародна підтримка – трансформується від макрофінансування до підтримки мікрорівня (підприємців), через гранти, венчурні фонди, інструменти страхування ризиків.

Водночас дослідження виявило низку нерозв'язаних проблем: асиметрія доступу до фінансових ресурсів між регіонами; брак системного моніторингу ефективності інструментів; обмежена участь приватного капіталу у високоризикових секторах.

Подальші розвідки мають зосередитися на: кількісному аналізі ефективності окремих механізмів (ROI для грантів, динаміка податкових надходжень); регіональному зрізі реалізації програм та впливу релокації на структуру інвестицій; розробці моделей державно-приватного партнерства для післявоєнного періоду.

Література

1. Міністерство економіки України. У 2025 році ми розширюємо програми зайнятості та підтримки бізнесу, — Юлія Свириденко на зустрічі з працівниками Державної служби зайнятості. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/59ebc44a-13ef-4427-aa09-e60a9192e55a> (дата звернення: 14.04.2025).
2. Гриценко А. А. Інвестиційна політика в умовах трансформації економіки України. *Економіка і прогнозування*. 2022. № 2. С. 15–23.
3. Геєць В. М., Луніна І. О. Фіскальна політика та інвестиційне забезпечення економічного розвитку України. *Фінанси України*. 2021. № 5. С. 3–15.
4. Лютий Я. І. Податкове стимулювання інвестицій в Україні: сучасний стан та перспективи. *Економічний часопис-XXI*. 2020. № 180(5–6). С. 18–22.

5. Амосов О. Ю. Регіональна інвестиційна політика в умовах післявоєнного відновлення. *Регіональна економіка*. 2023. № 3. С. 35–42.
6. Шаульська Л. В. Державна підтримка інвестицій в Україні: сучасні інструменти та ефективність. *Бізнес Інформ*. 2022. № 7. С. 42–48.
7. Centre for Economic Strategy. Access to financing for SMEs in Ukraine: Challenges and international assistance. URL: https://ces.org.ua/en/sme_access/ (дата звернення: 14.04.2025).
8. USAID. Competitive Economy Program: Grants for business resilience and recovery. URL: <https://www.usaid.gov/ukraine> (дата звернення: 30.01.2025).
9. UkraineInvest. EBRD sets record investment in Ukraine in 2024 – EUR 2.4 billion. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/en/news/ebrd-sets-record-investment-in-ukraine-in-2024-eur-2-4-billion> (дата звернення: 10.04.2025).
10. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Transition Report 2023–24: Transforming economies in wartime. URL: <https://www.ebrd.com/transition-report> (дата звернення: 20.04.2025).
11. Bandura R., McKee M. Supporting Ukraine’s Private Sector during Wartime. URL: <https://www.csis.org/analysis/supporting-ukraines-private-sector-during-wartime> (дата звернення: 13.04.2025).
12. Lerner J. *The Boulevard of Broken Dreams: Innovation Policy and Entrepreneurship*. Princeton: Princeton University Press, 2010. 228 p.
13. Stiglitz J. E. Risk, uncertainty and innovation. *Industrial and Corporate Change*. 2014. Vol. 23, No. 5. P. 1129–1150. DOI: <https://doi.org/10.1093/icc/dtu040>
14. Beck T. Finance for Development: A Research Agenda. World Bank Policy Research Working Paper No. 6288. URL: <https://documents.worldbank.org> (дата звернення: 14.04.2025).
15. Atlantic Council. Building Ukraine Back Better: Private Sector-Led Reconstruction Strategy. URL: <https://www.atlanticcouncil.org> (дата звернення: 15.04.2025).
16. Chatham House. Rebuilding Ukraine: Principles for private capital. URL: <https://www.chathamhouse.org> (дата звернення: 15.04.2025).

17. Міністерство економіки України. Бізнес отримав грантів від держави на 5,5 млрд грн. URL: <https://finclub.net/news/biznes-otrymav-hrantiv-vid-derzhavy-na-5-5-mlrd-hrn.html> (дата звернення: 15.04.2025).
18. VoxUkraine. Державна програма підтримки бізнесу “Доступні кредити 5-7-9%”: у пошуках оптимального дизайну. URL: <https://voxukraine.org/...> (дата звернення: 15.04.2025).
19. Мінфін. Уряд зменшив поріг вкладень до 12 млн євро у програмі “інвестнянь”. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2024/04/28/125801550> (дата звернення: 16.04.2025).
20. Державна податкова служба України. Індустріальні парки в Україні: податкове стимулювання. URL: <https://tax.gov.ua/...> (дата звернення: 16.04.2025).
21. Економічна правда. Навіщо Україні 100 індустріальних парків. URL: <https://epravda.com.ua/...> (дата звернення: 16.04.2025).
22. Sparrow Capital. Sparrow Park Lviv – Industrial Park. URL: <https://park.sparrow-capital.com/...> (дата звернення: 20.04.2025).
23. ABMK. Sparrow Park Lviv. URL: <https://abmk.ua/...> (дата звернення: 20.04.2025).
24. Dentons. Export Credit Agency continues to strengthen safety net for investors in Ukraine. URL: <https://www.dentons.com/...> (дата звернення: 20.04.2025).
25. UkraineInvest. UkraineInvest has created a portfolio of 11 projects worth over \$2B. URL: <https://ubn.news/...> (дата звернення: 20.04.2025).
26. HD Group. HD Group invests \$100 million in logistics hubs across western Ukraine. URL: <https://interfax.com.ua/...> (дата звернення: 20.04.2025).
27. Horizon Capital. Horizon Capital Growth Fund IV launches with \$250 million to support Ukraine’s entrepreneurs. URL: <https://horizoncapital.com.ua/news> (дата звернення: 20.04.2025).
28. SMRK VC Fund. Portfolio updates. URL: <https://smrk.vc> (дата звернення: 22.04.2025).

29. Ukrainian Venture Capital and Private Equity Association (UVCA). Annual review of venture investments in Ukraine 2022–2023. URL: <https://uvca.eu/reports> (дата звернення: 22.04.2025).

30. Google for Startups. Google for Startups Ukraine Support Fund. URL: [https://startup.google.com/...](https://startup.google.com/) (дата звернення: 24.04.2025).

31. BRAVE1 Platform. *Annual report 2023–2024: Innovation for Defense and Dual-Use Technologies*. URL: <https://brave1.gov.ua/en> (дата звернення: 24.04.2025).

32. Ukrainian Startup Fund. Pitch Days statistics and funding recipients 2019–2024. URL: <https://usf.com.ua> (дата звернення: 24.04.2025).

33. Esper Bionics. *Startup raises €5 million to scale up production of cyber prosthetics*. URL: <https://en.ain.ua/2024/06/28/esper-bionics-raises-5m-investment-to-scale-ai-bionic-prosthetics/> (дата звернення: 24.04.2025).

34. Reface. *Reface raises \$5.5 million for AI video tech*. URL: <https://techcrunch.com/2020/12/08/reface-grabs-5-5m-seed-led-by-a16z-to-stoke-its-viral-face-swap-video-app/> (дата звернення: 24.04.2025).

35. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). *EBRD helps Ukraine's banks to unlock €690 million of new lending*. URL: <https://www.ebrd.com/news/2024/ebrd-helps-ukraines-banks-to-unlock-690-million-of-new-lending.html> (дата звернення: 25.04.2025).

36. European Commission. EU4Business “Business Bridge” initiative for Ukraine. URL: [https://eu4business.eu/news/...](https://eu4business.eu/news/) (дата звернення: 25.04.2025).

References

1. Ministry of Economy of Ukraine (2025), “We are expanding employment and business support programmes in 2025 – Yuliia Svyrydenko”, available at: <https://me.gov.ua/News/Detail/59ebc44a-13ef-4427-aa09-e60a9192e55a> (Accessed 14 Apr 2025).

2. Hrytsenko, A.A. (2022), “Investment policy in the context of economic transformation of Ukraine”, *Ekonomika i prohnozuvannia*, vol. 2, pp. 15–23.

3. Heiets, V.M., & Lunina, I.O. (2021), "Fiscal policy and investment support for Ukraine's economic development", *Finansy Ukrainy*, vol. 5, pp. 3–15.
4. Liutyi, Y.I. (2020), "Tax incentives for investment in Ukraine: current state and prospects", *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, vol. 180(5–6), pp. 18–22.
5. Amosov, O.Y. (2023), "Regional investment policy in the context of post-war recovery", *Rehionalna ekonomika*, vol. 3, pp. 35–42.
6. Shaulska, L.V. (2022), "State support of investment in Ukraine: current instruments and efficiency", *Biznes Inform*, vol. 7, pp. 42–48.
7. Centre for Economic Strategy (2023), "Access to financing for SMEs in Ukraine: Challenges and international assistance", available at: https://ces.org.ua/en/sme_access/ (Accessed 14 Apr 2025).
8. USAID (2024), "Competitive Economy Program: Grants for business resilience and recovery", available at: <https://www.usaid.gov/ukraine> (Accessed 30 Jan 2025).
9. UkraineInvest (2024), "EBRD sets record investment in Ukraine in 2024 – EUR 2.4 billion", available at: <https://ukraineinvest.gov.ua/en/news/ebrd-sets-record-investment-in-ukraine-in-2024-eur-2-4-billion> (Accessed 10 Apr 2025).
10. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) (2024), "Transition Report 2023–24: Transforming economies in wartime", available at: <https://www.ebrd.com/transition-report> (Accessed 20 Apr 2025).
11. Bandura, R., & McKee, M. (2024), "Supporting Ukraine's private sector during wartime", available at: <https://www.csis.org/analysis/supporting-ukraines-private-sector-during-wartime> (Accessed 13 Apr 2025).
12. Lerner J. *The Boulevard of Broken Dreams: Innovation Policy and Entrepreneurship*. Princeton: Princeton University Press, 2010. 228 p.
13. Stiglitz, J.E. (2014), "Risk, uncertainty and innovation", *Industrial and Corporate Change*, vol. 23, no. 5, pp. 1129–1150. <https://doi.org/10.1093/icc/dtu040>
14. Beck, T. (2013), "Finance for Development: A Research Agenda", *World Bank Policy Research Working Paper*, No. 6288, available at: <https://documents.worldbank.org> (Accessed 14 Apr 2025).

15. Atlantic Council (2023), “Building Ukraine Back Better: Private Sector-Led Reconstruction Strategy”, available at: <https://www.atlanticcouncil.org> (Accessed 15 Apr 2025).

16. Chatham House (2023), “Rebuilding Ukraine: Principles for private capital”, available at: <https://www.chathamhouse.org> (Accessed 15 Apr 2025).

17. Ministry of Economy of Ukraine (2023), “The state awarded UAH 5.5 billion in grants to businesses”, available at: <https://finclub.net/news/biznes-otrymav-hrantiv-vid-derzhavy-na-5-5-mlrd-hrn.html> (Accessed 15 Apr 2025).

18. VoxUkraine (2023), “Affordable loans 5–7–9% programme: searching for optimal design”, available at: [https://voxukraine.org/...](https://voxukraine.org/) (Accessed 15 Apr 2025).

19. Ministry of Finance of Ukraine (2024), “Government lowers investment nanny threshold to €12 million”, available at: <https://minfin.com.ua/ua/2024/04/28/125801550> (Accessed 16 Apr 2025).

20. State Tax Service of Ukraine (2022), “Industrial parks in Ukraine: tax incentives”, available at: [https://tax.gov.ua/...](https://tax.gov.ua/) (Accessed 16 Apr 2025).

21. Ekonomichna Pravda (2024), “Why Ukraine needs 100 industrial parks”, available at: [https://epravda.com.ua/...](https://epravda.com.ua/) (Accessed 16 Apr 2025).

22. Sparrow Capital (n.d.), “Sparrow Park Lviv – Industrial Park”, available at: [https://park.sparrow-capital.com/...](https://park.sparrow-capital.com/) (Accessed 20 Apr 2025).

23. ABMK (n.d.), “Sparrow Park Lviv”, available at: [https://abmk.ua/...](https://abmk.ua/) (Accessed 20 Apr 2025).

24. Dentons (2024), “Export Credit Agency strengthens investor safety net in Ukraine”, available at: [https://www.dentons.com/...](https://www.dentons.com/) (Accessed 20 Apr 2025).

25. UkraineInvest (2023), “Portfolio of 11 investment projects worth over \$2B created”, available at: [https://ubn.news/...](https://ubn.news/) (Accessed 20 Apr 2025).

26. HD Group (2023), “HD Group invests \$100 million in logistics hubs”, available at: [https://interfax.com.ua/...](https://interfax.com.ua/) (Accessed 20 Apr 2025).

27. Horizon Capital (2023), “Growth Fund IV launches with \$250 million for Ukrainian entrepreneurs”, available at: <https://horizoncapital.com.ua/news> (Accessed 20 Apr 2025).

28. SMRK VC Fund (2023), “Portfolio updates”, available at: <https://smrk.vc> (Accessed 22 Apr 2025).
29. Ukrainian Venture Capital and Private Equity Association (UVCA) (2023), “Annual review of venture investments in Ukraine 2022–2023”, available at: <https://uvca.eu/reports> (Accessed 22 Apr 2025).
30. Google for Startups (2022), “Ukraine Support Fund”, available at: <https://startup.google.com/...> (Accessed 24 Apr 2025).
31. BRAVE1 Platform (2024), “Annual report 2023-2024: Innovation for defense and dual-use technologies”, available at: <https://brave1.gov.ua/en> (Accessed 24 Apr 2025).
32. Ukrainian Startup Fund (2024), “Pitch Day statistics and funding 2019-2024”, available at: <https://usf.com.ua> (Accessed 24 Apr 2025).
33. Esper Bionics (2024), “Startup raises €5 million for cyber prosthetics”, available at: <https://en.ain.ua/...> (Accessed 24 Apr 2025).
34. Reface (2020), “Reface raises \$5.5M for AI video tech”, available at: <https://techcrunch.com/...> (Accessed 24 Apr 2025).
35. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) (2024), “EBRD helps Ukraine’s banks unlock €690 million in new lending”, available at: <https://www.ebrd.com/news/...> (Accessed 25 Apr 2025).
36. European Commission (2023), “EU4Business Business Bridge initiative for Ukraine”, available at: <https://eu4business.eu/news/...> (Accessed 25 Apr 2025).

Стаття надійшла до редакції 01.05.2025 р.